

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗГУРТОВАНОСТІ В РЕГІОНАХ З ПОЛІКОНФЕСІЙНИМ ТА ПОЛІЕТНІЧНИМ НАСЕЛЕННЯМ

Головка А. А., Химинець В. В.

ВСТУП

Наявність регіонів та громад із поліетнічним та поліконфесійним населенням є характерною рисою України як і багатьох інших країн Європи, що обумовлено низкою причин, як-от історичний розвиток, міграційні процеси та ін. Саме тому серед стратегічних пріоритетів державної регіональної політики визначено формування *згуртованої* країни, досягнення суспільної єдності¹. Особливого значення згуртованість набуває зважаючи на актуальні виклики, що постали перед Україною. В умовах російської агресії (з 2014 року) та особливо з початку повномасштабного військового вторгнення (лютий 2022 року), міжетнічна згуртованість набувала статусу критичної умови для національної стійкості. Згуртоване поліконфесійне та поліетнічне суспільство ефективніше мобілізує ресурси та стає чинником соціальної стабільності. Це є прямою відповіддю на дії держави-агресора, яка прагне послабити Українську державу через розпалювання ворожнечі в суспільстві – згуртованість доречно розглядати як один із чинників попередження конфліктів на етнічному підґрунті, оскільки агресор зацікавлений у послабленні стійкості держави та суспільства шляхом нагнітання суперечностей та соціальної напруженості. Щоб протидіяти цим загрозам, необхідно впроваджувати заходи для зміцнення стійкості суспільства².

Крім того, формування згуртованого та толерантного соціального середовища є ключовими елементами євроінтеграційного курсу України. Вони забезпечують права різних конфесій, національних спільнот (меншин) та корінних народів сприяючи збереженню їхньої мовної, культурної та релігійної ідентичності відповідно до чинного законодавства та міжнародних зобов'язань.

¹ Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2025)

² Химинець В., Головка А. Забезпечення міжетнічної згуртованості в умовах актуальних військово-політичних викликів. Європейська інтеграція: питання політики України в сфері забезпечення прав національних меншин (спільнот) на шляху до вступу в Європейський Союз (на прикладі Закарпатської області): збірник матеріалів учасників науково-практичного дискурсу (18 вересня 2024 р., м. Ужгород). Ужгород, 2024. С. 56-62

1. Ризики для згуртованості в сфері міжконфесійних та міжетнічних відносин (на прикладі Закарпаття)

Перед висвітленням тематики підрозділу опишемо загальний контекст ситуації: Україна має поліконфесійний склад населення, водночас майже 97% наявних конфесійних структур належить до християнської традиції. Незважаючи на російську воєнну агресію, релігійна мережа в Україні продовжує функціонувати в правовому полі³. На початок 2025 р. в Україні діяло 34 663 релігійних організацій (кількість зазначено без урахування даних з тимчасово окупованих територій України), хоч й спостерігається певне скорочення їх кількості протягом останніх трьох років (2023 р. – 36 594 релігійних організацій; 2024 р. – 35 778)⁴.

Відмітимо, що найбільша кількість зареєстрованих релігійних організацій з розрахунку на 1000 осіб населення припадає переважно на регіони заходу України (див. рис. 1). В прикордонних регіонах цей фактор накладається на іншу характерну особливість – поліетнічність населення (напр. Закарпатська, Чернівецька, Одеська та ін. області).

Рис. 1. Співвідношення між кількістю зареєстрованих релігійних організацій та кількістю населення у регіонах (у порядку від найменшої кількості осіб на одну релігійну організацію до найбільшої), складено авторами на основі даних ДЕСС⁵

³ Державно-церковні та суспільно-релігійні відносини в умовах війни Росії проти України : аналіт. доп. / [С. І. Здіорук, В. В. Токман] ; за ред. С. І. Здіорука. Київ : НІСД, 2023. 36 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.07>

⁴ Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2025 р. / Архів Державної служби України з етнополітики та свободи совісті. Державна служба з етнополітики та свободи совісті. URL: <https://dessa.gov.ua/religion/> (дата звернення: 14.11.2025)

⁵ Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2025 р. / Архів Державної служби України з етнополітики та свободи совісті. Державна служба з

Для таких територій як й для країни у цілому однією із важливих цілей є досягнення згуртованості населення як чинника національної стійкості та соціальної стабільності. В широкому розумінні *згуртованість* виявляється у спроможності спільноти об'єднуватися відповідно до спільних цілей розвитку, за активної участі населення у розв'язанні спільних проблем, подолання соціальної ізоляції та соціальної дезінтеграції; взаємної довіри між владою та громадськістю. Водночас вона визначає здатність різних спільнот конфесійно та етнічно строкатого суспільства співіснувати в гармонії, взаємодіяти на рівних умовах і співпрацювати над досягненням спільних цілей⁶.

На практиці високий рівень згуртованості доречно вважати сприятливим чинником щодо: (1) забезпечення національної стійкості в умовах актуальних викликів; (2) мобілізації наявних на рівні громади ресурсів (людських, фінансових та ін.), необхідних для реалізації соціально значимих ініціатив, як-от підтримка сил оборони, допомога внутрішньо переміщеному населенню тощо; (3) впровадження інституційних реформ та закріплення їх позитивних змін; (4) взаємодії між спільнотами в соціальному, гуманітарному та інших вимірах.

Втім, досягнення високого рівня згуртованості суспільства в українських реаліях ускладнюється «хронічними» інституційними проблемами, специфікою політичного ландшафту регіонів. При цьому ризики для згуртованості постають як у депресивних, так і у відносно успішних регіонах, а їхнім джерелом часто є як інституційна недостатність так й слабка соціальна взаємодія.

Відмітимо, що в рамках представленого тексту автори свідомо не описували ситуацію та поточні тенденції на тимчасово окупованих територіях України. Проблеми забезпечення прав та свобод релігійних громад, національних спільнот на тлі численних порушень російського окупаційного режиму обумовлюють підготовку окремого наукового матеріалу.

Загалом розмаїте в етнічному та конфесійному сенсах суспільство формує сприятливе для культурних обмінів середовище, але водночас може стати об'єктом зовнішніх деструктивних впливів. Показовим прикладом у контексті висвітлення обраної теми варто вважати регіон Закарпаття – територія сучасної Закарпатської області в різні історичні періоди входила до складу Угорського Королівства, Австрійської імперії, Австро-Угорщини, Чехословаччини, а наразі знаходиться на

етнополітики та свободи совісті. URL: <https://dcss.gov.ua/religion/> (дата звернення: 14.11.2025)

⁶ Економічні засади сприяння згуртованості громад : аналіт. доп. / [Химинець В. В., Головка А. А., Жаліло Я. А. та ін.]. Київ : НІСД, 2022. 52 с. <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2022.08>

стику Європейських країн. Це зумовило унікальне культурне розмаїття, строкату етнонаціональну та конфесійну структуру населення. Водночас Закарпаття є найзахіднішим регіоном України, географічно близьким до зовнішніх кордонів Європейського союзу і межує одразу із чотирма країнами-членами союзу – Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. Між Закарпаттям та країнами Європи з поч. 1990-х рр. сформувалась горизонтальна мережа гуманітарних та економічних зв'язків, політичних та ділових контактів.

Таке середовище стало сприятливим для активізації та посилення співробітництва, перетворення його на інструмент досягнення стратегічних цілей розвитку громад та регіонів, вирішення спільних проблем в економічній, екологічній, соціокультурній та інших сферах. З іншого боку, наявні тенденції та проблеми, включно в сфері міжетнічних та міжконфесійних відносин позначаються не тільки на самому регіоні, але й на стані добросусідства, а наразі навіть ширше – зовнішній підтримці України (політичній, військовій, фінансовій) та реалізації її євроінтеграційних прагнень.

Всі ці фактори впливали та продовжують впливати на специфіку політичного ландшафту регіону в частині громадської та політичної активності, формування та циркуляції еліт і т.д. Досягнення згуртованості в Закарпатті як і в інших поліетнічних та поліконфесійних регіонах України є складним практичним завданням, яке вимагає комплексного підходу та розуміння специфічних проблем, з якими стикається місцеве населення. Задля цього перш за все важливо виокремити основні ризики зниження рівня згуртованості в таких регіонах. Серед них виділимо:

– Поляризація суспільства за релігійною складовою та нагнітання міжконфесійної ворожнечі – цей ризик суттєво посилюється в умовах поширення дезінформації та прихованої ворожої пропаганди, спрямованої на розкол між різними конфесіями та на дискредитацію патріотичних релігійних лідерів. Крім того підкреслимо й спроби представити дії держави (наприклад, щодо заборони чи обмеження діяльності певних церковних структур) як релігійні переслідування. Наразі поширення таких негативних впливів здійснюється передусім через інтернет-мережу, зокрема соціальні мережі, електронні ЗМІ тощо. Ефект значно посилюється через здійснення відповідних інформаційно-психологічних операцій зовнішніми акторами, зацікавленими в розхитуванні суспільно-політичної ситуації на регіональному рівні. Наслідком цього можуть стати спровоковані вуличні протести, масові заворушення та створення негативного міжнародного резонансу.

З іншого боку така поляризація може ґрунтуватись також й на створенні образу «ворога всередині» – стимулювання певних

соціальних груп до радикальних дій проти віруючих чи майна окремих конфесій, що може бути використано ворожою (передусім російською) стороною як елемент антиукраїнської пропаганди для виправдання агресії та посилення паніки.

– Негативні тенденції в соціальній взаємодії, як от поширення в суспільстві ксенофобії, інтолерантності, уявлень про історичну ворожнечу між етносами чи конфесіями, прояви дискримінації. У цьому контексті варто вказати на такий фактор як недостатня поінформованість суспільства про історію, культуру, соціальне життя національних спільнот та конфесій. Одним із наслідків цього стає ситуація, коли більшість суспільства без критичного аналізу використовує інформацію, подану через телебачення, соціальні мережі, електронні ЗМІ і т.д. (див. попередні чинники). Це потенційно може формувати упередженість та стереотипне сприйняття національних спільнот або ж конкретної спільноти.

– Об'єктивні обмеження, спричинені воєнним станом (щодо проведення місцевих виборів, самоврядування і т.д.), створюють передумови для зниження інтенсивності комунікації та співпраці між владою та громадськістю, зокрема представниками релігійних організацій, а також громадських організацій національних спільнот. Послаблення залученості населення до процесів врядування на локальному рівні підвищує ймовірність деконсолідації суспільства та може спричинити кризу довіри до політичних інститутів.

– Активні бойові дії та їхні наслідки мають глибокий вплив на динаміку міжетнічних відносин. Тимчасова окупація частини територій, а також масштабні внутрішні та зовнішні міграційні потоки, спричинені військовим конфліктом, зумовили значні зміни в соціально-демографічній та етнонаціональній структурі населення України. Ця трансформація матиме довгострокові наслідки, які вимагатимуть уваги як під час війни, так і у повоєнний період. Відтак, критично важливим є запобігання потенційним конфліктам, особливо тим, що можуть виникнути між внутрішньо переміщеними особами та приймаючими громадами (зокрема, на етнічному та конфесійному ґрунті).

Відмітимо наступні чинники, що слугують джерелом посилення виокремлених ризиків зниження згуртованості суспільства:

– Зацікавленість третьої сторони – з початку агресії проти України та особливо з початку її повномасштабного вторгнення російська мережа агентурної розвідки прямо чи опосередковано здійснювала заходи сприяння нестабільності на західному кордоні України зокрема через спроби штучного нагнітання соціальних суперечностей. Така підривна робота включає поширення деструктивних наративів у соціальних мережах та засобах масової інформації, активізацію

проросійських політиків та організацій. Серед показових прикладів можемо навести підпали офісу Товариства угорської культури Закарпаття в Ужгороді (лютий 2018 р.), будівля якого знаходиться поряд із Генеральним консульством Угорщини в місті Ужгороді. Проведені розслідування показали, що до організації підпалів були причетні представники проросійських праворадикальних організацій – руху «Фаланга» та політичної партії «Зміна» (підпал скоєний 4 лютого 2018 р.), а також вихідці із невизнаного Придністров'я (підпал скоєний 17 лютого 2018 р.)⁷.

– З початком російського повномасштабного вторгнення йдеться про намагання російської сторони використати суперечності навколо заборони релігійних структур, діяльність яких пов'язують із російським впливом.

– Використання окремими політиками та політсилами суперечностей задля отримання «політичних дивідендів» передусім в частині акумуляції власної електоральної підтримки. На практиці йдеться про культивування образу «зовнішнього ворога», що сприяє згуртуванню виборців навколо політичної партії чи конкретного політика. Одним із яскравих прикладів є ситуація навколо угорської спільноти Закарпаття в контексті розвитку українсько-угорських відносин⁸. Серед політиків України та Угорщини простежуються різні (часто діаметрально різні) висвітлення та трактування одних і тих самих резонансних подій: як приклад наведемо підпал церкви в с. Паладь-Комарівці, на стінах якої залишили провокативні антиугорські написи (липень 2025 р.)⁹.

– До того ж до негативних подій та явищ завжди більше уваги і вони швидше розповсюджуються в інформаційному полі. Не вдаючись до детального обґрунтування даної тези відмітимо, що пояснення чому негатив поширюється швидше ніж позитивні новини, багатофакторне: індивідуальні когнітивні й емоційні механізми (негативність як сильніший стимул), соціальні механізми поширення в онлайні (висока емоційна активація підвищує т. зв. «вірусність») і т. д. Разом

⁷ Закарпаття між міфами і фактами: як протидіяти дезінформації. Центр аналізу регіональних ризиків. URL: <http://trac.com.ua/zakarpattya-mizh-mifami-i-faktam/> (дата звернення: 14.11.2025)

⁸ Химинець В., Головка А. Забезпечення міжетнічної згуртованості в умовах актуальних військово-політичних викликів. Європейська інтеграція: питання політики України в сфері забезпечення прав національних меншин (спільнот) на шляху до вступу в Європейський Союз (на прикладі Закарпатської області): збірник матеріалів учасників науково-практичного дискурсу (18 вересня 2024 р., м. Ужгород). Ужгород, 2024. С. 56-62

⁹ Закарпаття між міфами і фактами: як протидіяти дезінформації. Центр аналізу регіональних ризиків. URL: <http://trac.com.ua/zakarpattya-mizh-mifami-i-faktam/> (дата звернення: 14.11.2025)

утворюється система, де негативні події мають перевагу в приверненні уваги й розповсюдження.

2. Заходи сприяння згуртованості та протидія негативним впливам

Зважаючи на зазначені в попередньому підрозділі чинники та виокремлені ризики необхідним є здійснення заходів сприяння міжконфесійній, міжетнічній згуртованості. Зауважимо, що в умовах складної воєнно-політичної обстановки запропоновані нижче заходи можливо впровадити передусім на географічно віддалених від зони бойових дій, умовно безпечних територіях України:

а) Формування середовища діалогу та співпраці. Сприяння діалогу між різними спільнотами в поліконфесійному та поліетнічному регіоні перетворюють потенційно конфліктні сфери на ресурс стійкості, навчаючи суспільство вирішувати внутрішні розбіжності в рамках закону та поважаючи права представників різних спільнот та конфесій. З іншого боку це дозволяє чітко розмежувати релігійну свободу та вплив ворожої агентури. Для цього необхідним є створення на регіональному рівні відповідних діалогових майданчиків, як-от міжконфесійних рад при обласних військових адміністраціях. Вони мають виконувати роль середовища для обговорення широкого кола питань, що сприятиме як вирішенню потенційно конфліктних ситуацій та / або активізації взаємодії між релігійними організаціями.

Окремо зазначимо, що сприятливим з точки зору зміцнення згуртованості стала б організація з допомогою таких міжконфесійних рад спільних гуманітарних ініціатив за соціально значущими напрямками, де представники різних конфесій матимуть можливість співпрацювати:

– волонтерські ініціативи: збір допомоги для ЗСУ; надання психологічної, матеріальної та духовної підтримки постраждалим від бойових дій особам; допомога внутрішньо переміщеному населенню та ін.

– спільні благодійні проекти, наприклад організація безкоштовного харчування, регулярних зборів коштів та / або речей для найбільш вразливих груп населення.

– освітні заходи: створення міжконфесійних діалогових клубів або «круглих столів» для духовенства, молоді та громадськості; організація спільних лекцій, семінарів та конференцій на теми етики, моралі та спільної історії регіону (регіонів), підкреслюючи спільні цінності; розробка спільних методичних матеріалів для шкіл щодо толерантності та поваги до релігійного розмаїття.

– культурні та мистецькі проекти: проведення спільних фестивалів, виставок чи концертів, де представлені культурні надбання різних

релігійних громад (спільне святкування регіональних або державних свят); Створення музеїв чи віртуальних екскурсій, які висвітлюють історію та внесок кожної конфесії у розвиток регіону.

б) Варто також підкреслити важливу роль цілеспрямованих заходів у сфері інформаційної політики. В умовах повномасштабної російської агресії доцільним є створення та поширення в інформаційному просторі патріотичних матеріалів (державною мовою та мовами національних спільнот), які акцентують на об'єднавчій ідеї: усі мешканці України, незалежно від етнічного походження та віросповідання, згуртовані навколо завдань захисту власної свободи, державної незалежності та європейського вибору країни.

На практичному рівні це може реалізовуватися через підготовку аудіовізуальних матеріалів, публікацію аналітичних матеріалів і експертних коментарів, створення репортажів, проведення інтерв'ю та інші формати комунікаційної діяльності. Доцільним є висвітлення життєвих історій представників національних спільнот або релігійних організацій, які проходять службу у Збройних силах України та інших військових формуваннях, а також їхньої волонтерської активності, участі у підтримці внутрішньо переміщених осіб і людей, що постраждали внаслідок війни. Важливо забезпечити поширення таких матеріалів у засобах масової інформації, соціальних мережах, а також на вебресурсах органів державної влади, місцевого самоврядування та місцевих адміністрацій¹⁰.

Паралельно існує потреба у посиленні взаємодії між органами державної влади, з одного боку, та засобами масової інформації, неурядовими організаціями й лідерами громадської думки – з іншого. За умови загальної координації з боку обласних військових адміністрацій така співпраця має бути спрямована на просування в інформаційному просторі ідей консолідації етнічно та конфесійно різномірних спільнот на основі захисту спільних цінностей: незалежності Української Держави, прав і свобод людини та громадянина, а також європейської інтеграції України. Окремим напрямом має стати активізація зусиль щодо оперативного спростування дезінформації та неправдивих повідомлень, що націлені на провокування конфліктів між мешканцями поліетнічних регіонів і громад.

с) Необхідно є взаємодія між науковим середовищем (представниками університетів та їх науково-дослідних підрозділів, неурядових аналітичних центрів, громадських організацій),

¹⁰ Химинець В., Головка А. Забезпечення міжетнічної згуртованості в умовах актуальних військово-політичних викликів. Європейська інтеграція: питання політики України в сфері забезпечення прав національних меншин (спільнот) на шляху до вступу в Європейський Союз (на прикладі Закарпатської області): збірник матеріалів учасників науково-практичного дискурсу (18 вересня 2024 р., м. Ужгород). Ужгород, 2024. С. 56-62

правозахисними організаціями, координаторами міжнародних програм ЄС та США в Україні для цілей *просвіти*:

– Підготовка та поширення стислих навчальних матеріалів (зокрема посібників і відеороликів) для широкої громадськості та журналістів. У таких матеріалах доцільно пояснювати характерні методи російських інформаційно-психологічних операцій, зокрема спекуляції на релігійну тематику, специфічну термінологію («розкол», «гоніння» тощо), а також надавати рекомендації щодо перевірки джерел інформації про міжконфесійні конфлікти.

– Здійснення просвітницької та роз'яснювальної роботи, спрямованої на популяризацію основних положень «Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин» та «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин». Такі заходи мають також акцентувати увагу на необхідності гарантування прав конфесій та національних спільнот у межах переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу. Реалізація цього завдання можлива через запровадження відповідних навчальних курсів в університетській освіті, доповнення наявних дисциплін тематичними модулями, проведення семінарів та інших публічних заходів за участі профільних експертів.

– Окремий напрям діяльності має стосуватися розробки масових відкритих курсів (включно онлайн-курсів) на провідних освітніх платформах, присвячених вивченню української мови представниками національних спільнот – насамперед учнями та випускниками шкіл. Водночас доцільно організувати створення аналогічних курсів з мов національних меншин і корінних народів (угорської, румунської, польської, словацької, чеської, болгарської, кримськотатарської тощо) для країномовної аудиторії. Це сприятиме покращенню міжетнічної комунікації, розширенню можливостей особистісного розвитку громадян (особливо молоді), а також задоволенню суспільного запиту на фахівців зі знанням різних мов.

– За наявності сприятливих безпекових умов доцільно проводити в поліетнічних регіонах цикл публічних заходів, орієнтованих на поширення знань щодо протидії дискримінації та ксенофобії, формування толерантності, зміцнення міжетнічної солідарності та соціальної згуртованості. Важливо також розвивати навички медіаграмотності та формувати стійкість громад до деструктивних інформаційних впливів. Одним із завдань цих заходів має бути презентація успішних практик імплементації європейських стандартів у сфері міжетнічних відносин.

d) Поряд із цим значення має об'єднання зусиль громадськості, релігійних організацій, бізнесу, наукового середовища та влади навколо реалізації спільних проєктів та ініціатив направлених на подолання актуальних соціальних проблем та, поряд із цим, розкриття

можливостей розвитку регіонів та громад з поліетнічним складом населення. Серед пріоритетних напрямів діяльності доцільно виокремити збереження та промоцію історико-культурної спадщини й традицій етнічних спільнот регіонів і громад. Такі ініціативи можуть виступати важливим чинником розвитку місцевої економіки, посилення туристичної привабливості територій та активізації інвестиційної діяльності. Реалізація відповідних проектів можлива як у межах національних цільових програм і державних фондів, так і за підтримки міжнародної технічної допомоги, програм транскордонного та територіального співробітництва, а також за рахунок грантів та внесків українських і зарубіжних меценатів.

Зокрема, йдеться про розробку та впровадження проектів, спрямованих на актуалізацію інформації та картування територій компактного проживання національних меншин (спільнот). Це може здійснюватися шляхом збору актуальних емпіричних даних – зокрема, через соціологічні опитування, фокус-групові дослідження та інші методи. Отримані результати можуть бути використані для формування обґрунтованої державної політики у сфері міжетнічних відносин і підтримки культурного різноманіття.

Крім того, такі проекти можуть слугувати інструментом імплементації положень Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» та «Порядку визначення переліку населених пунктів, в яких традиційно проживають особи, що належать до національних меншин (спільнот), або в яких такі особи складають значну частину населення». Вони також відповідають рекомендаціям Європейської Комісії в контексті переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

Отже, стратегічна важливість політики згуртованості в багатоконфесійних та багатоетнічних регіонах обумовлена як (1) Євроінтеграційними прагненнями України в частині забезпечення прав та свобод місцевих спільнот, так й (2) необхідністю забезпечення єдності суспільства в умовах сучасних викликів, передусім російської військової агресії. Досягнення окреслених вище цілей доречно вважати складовою національної стійкості як щодо протидії зовнішнім загрозам так й з точки зору досягнення цілей повоєнного відновлення, сталого економічного зростання та соціальної стабільності.

Серед ключових напрямів, на яких доцільно зосередити подальші зусилля, варто виокремити такі: формування діалогових майданчиків та просування «позитивного порядку денного» в інформаційній сфері; реалізацію гуманітарних проектів із залученням ресурсів транскордонного та міжнародного співробітництва; а також заходи протидії ворожій діяльності та деструктивним інформаційним впливам.

Наведений у статті перелік рекомендацій не є вичерпним і охоплює лише найбільш загальні та базові напрямки державної політики, спрямованої на зміцнення суспільної єдності та безпеки.

Водночас у межах представленого аналізу окреслено та проаналізовано чинники, які уже знижують або потенційно можуть послабити рівень міжетнічної згуртованості. Також визначено ключові акценти, що мають бути враховані під час формування та реалізації державної політики у цій сфері.

АНОТАЦІЯ

Розглянуто проблеми забезпечення згуртованості в поліетнічних та поліконфесійних регіонах як важливого чинника національної стійкості та соціальної стабільності держави. Акцентовано увагу на особливостях розвитку регіонів України з багатоетнічним та багатоконфесійним складом населення (на прикладі Закарпаття), що вирізняється етнокультурним розмаїттям та історично сформованими міжетнічними та міжконфесійними взаєминами. Визначено ключові ризики зниження рівня згуртованості в таких регіонах: поширення негативних стереотипів у медіа, прояви ксенофобії, низький рівень соціальної взаємодії між спільнотами, ослаблення комунікації між громадськістю і владою в умовах воєнного стану та ін. Обґрунтовано необхідність реалізації комплексних заходів, спрямованих на посилення міжетнічної та міжконфесійної згуртованості, зокрема у сфері інформаційної політики, освіти та науки та горизонтальної взаємодії між спільнотами та релігійними організаціями. Підкреслено, що зміцнення міжетнічних та міжконфесійних єдності та злагоди є важливою умовою успішної євроінтеграції України та забезпечення її національної безпеки в умовах зовнішньої агресії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державно-церковні та суспільно-релігійні відносини в умовах війни Росії проти України: аналіт. доп. / [С. І. Здіюрук, В. В. Токман] ; за ред. С. І. Здіюрука. Київ: НІСД, 2023. 36 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.07>
2. Економічні засади сприяння згуртованості громад: аналіт. доп. / [Химинець В. В., Головка А. А., Жаліло Я. А. та ін.]. Київ: НІСД, 2022. 52 с. <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2022.08>
3. Закарпаття між міфами і фактами: як протидіяти дезінформації. *Центр аналізу регіональних ризиків*. URL: <http://rrac.com.ua/zakarpattya-mizh-mifami-i-faktam/> (дата звернення: 14.11.2025).
4. Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2025 р. / Архів Державної служби України з етнополітики та свободи совісті. *Державна служба з етнополітики та свободи совісті*. URL: <https://dess.gov.ua/religion/> (дата звернення: 14.11.2025).

5. Колесніченко М. Міжетнічна толерантність як чинник соціальної згуртованості в етнічно диверсифікованому суспільстві. *Культурологічний альманах*. №4, 2022. С.99-110. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.12>

6. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2025)

7. Семенів, Н. М. (2017). Міжетнічна комунікація як динамічна складова міжетнічної взаємодії. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*. №39, 310-319. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.310-319>

8. Химинець В., Головка А. Забезпечення міжетнічної згуртованості в умовах актуальних військово-політичних викликів. *Європейська інтеграція: питання політики України в сфері забезпечення прав національних меншин (спільнот) на шляху до вступу в Європейський Союз (на прикладі Закарпатської області): збірник матеріалів учасників науково-практичного дискурсу (18 вересня 2024 р., м. Ужгород)*. Ужгород, 2024. С. 56-62

Information about the authors:

Holovka Anatolii Anatoliiovych,

Candidate of Political Sciences,

Leading researcher of the Western Region Research Department

The National Institute for Strategic Studies

7a, Pyrohova str., Kyiv, 01054, Ukraine

Khymynets Volodymyr Vasylovych,

Doctor of Economics,

Head of the Western Region Research Department

The National Institute for Strategic Studies

7a, Pyrohova str., Kyiv, 01054, Ukraine